



Upplands Väsby kommun

Social- och omsorgskontoret
Individ- och familjeomsorgen
Kvalitets- och utvecklingsledare
Carin Erlandh Engman
☎ 08-590 975 10
carin.erlandengman@upplandsvasby.se

Styrdokument, riktlinjer

2019-02-04

Dnr

SN/2019:50

Riktlinjer för handläggning av föräldrars ersättningsskyldighet för placerade barn

Nivå: Socialnämnden
Antagen: Socialnämnden den 8 mars år 2019
Giltig t.o.m: Den 31 december år 2021

Ansvarig ägare: Socialchef social- och omsorgskontoret

INLEDNING

Detta dokument innehåller anvisningar för handläggningen av föräldrars ersättning till kommunen för kostnader för dygnet-runt-placerade barn under 18 år.

Den lagstiftning som främst ligger till grund för kommunens rätt att ta ut ersättning av föräldrar är 7 kap 1§ föräldrabalken (FB), 8 kap 1 § socialtjänstlagen (SoL) och 20 § Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Hur ersättningen ska bestämmas framgår i 6 kap. 2 - 4 §§ socialtjänstförordningen (SoF).

I dessa riktlinjer slås det fast att när ett barn dygnet-runt-placeras genom kommunens försorg ska regelmässigt en utredning om föräldrarnas försörjningsförmåga göras och ett beslut om ersättningsbelopp ska fattas för vardera föräldern.

Föräldrarna ska, så snart det står klart att det kan bli aktuellt med en insats i form av dygnet-runt-placering av barnet, informeras om sin ersättningsskyldighet för vården samt om vilka konsekvenser det i övrigt innebär för deras ekonomi.

ALLMÄNNA FÖRUTSÄTTNINGAR

Föräldrars ersättningsskyldighet

Enligt 7 kap 1§ FB har föräldrar, var för sig, försörjningsskyldighet gentemot sina barn. För föräldrar som inte bor med barnet fullföljs denna skyldighet genom underhållsbidrag.

När barn är dygnet-runt-placerade har föräldrar enligt 8 kap 1 § SoL skyldighet att bidra till kommunens kostnader för vården. Detta gäller oavsett om placeringen har skett med stöd av SoL eller utan vårdnadshavarens samtycke med stöd av Lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU).

Ersättningsskyldigheten gäller vid såväl tillfälliga som stadigvarande placeringar och från den dag ett beslut om placering verkställs. Skyldigheten gäller både vid placering i familjehem och vid placering på institution.

Ekonomiska konsekvenser när ett barn placeras

När ett barn dygnet-runt-placeras medför det att föräldrarna förlorar rätten till socialförsäkringsförmåner som är knutna till att de har barnet i sin vård.

Kommunen har alltid skyldighet att meddela Försäkringskassan (FK) när ett barn blir dygnet-runt-placerat och har även ansvar för att anmäla till FK om barnet omplaceras eller flyttar hem till föräldern igen.

Barnbidrag/förlängt barnbidrag

Vid SoL- och LVU-placeringar betalar inte FK ut barnbidraget till föräldern. Efter framställning av kommunen ska FK utbetala barnbidraget till familjehemmet. Omkostnadsersättningen till familjehemmet ska reduceras med motsvarande belopp. (4§ tredje stycket Lagen om allmänna barnbidrag (ABBL) och 8§ Lagen om förlängt barnbidrag (FBBL)).

Vid institutionsplaceringar ska barnbidraget uppbäras av kommunen. Framställning om detta görs också hos FK. Kommunen ansvarar för att anmäla till Försäkringskassan om barnet omplaceras eller flyttar hem till föräldern igen. (7§ ABBL och 8§ FBBL.)

Studiebidrag och eventuellt inackorderingstillägg

Om ett barn är placerat kan studiehjälp för en omyndig studerande betalas ut till kommunen eller någon annan för att användas till den omyndiges utbildning och uppehälle. Begäran om ändrad betalningsmottagare görs till lokala CSN. Av begäran ska det framgå att kommunen i utredning har kommit fram till att kommunen ska vara betalningsmottagare. Det är också möjligt att begära att ett familjehem ska vara betalningsmottagare. Omkostnadsersättningen till familjehemmet ska då reduceras med motsvarande belopp. (33§ 2st Studiestödsförordningen)

Underhållsstöd

Om en förälder har haft underhållsstöd från FK dras detta in när ett barn placeras utanför hemmet. Kommunen är skyldig att omgående meddela FK att barnet har placerats. Underhållsstöd till boföräldern ska dras in från första månadskiftet efter barnets faktiska flyttning.

För den förälder som före placeringen har betalat ett återbetalningsbelopp för underhållsstöd till FK innebär det att återbetalningsskyldigheten till FK upphör från placeringsdatumet och tills vidare. I stället ska kommunen ställa motsvarande ersättningskrav på den föräldern.

Kommunen ska även anmäla till FK när en placering har upphört och när barnet åter bor hos förälder. Föräldern måste då på nytt göra en ansökan om underhållsstöd hos FK.

Barnpension

Barnpension kan inte uppbäras av kommunen som ersättning för kommunens kostnader för vård. FK fortsätter att betala ut barnpensionen till föräldern. Eftersom barnpensionen är avsedd för barnet bör föräldern uppmanas att med dessa medel stå för vissa av barnets kostnader under placeringstiden, exempelvis kläder och fritidsaktiviteter. Omkostnadsersättningen till familjehemmet ska då reduceras med motsvarande belopp.

Om föräldern motsäger sig detta krav kan det framräknade ersättningsbeloppet till kommunen jämkas uppåt med hänvisning till inkomsten av barnpension. Det jämkade ersättningsbeloppet får dock aldrig överstiga aktuellt underhållsstödsbelopp.

Om ett barn som placeras uppbär barnpension är kommunen enligt 5 kap 3 § punkt 3 SoF skyldig att anmäla till överförmyndaren om det kan antas föreligga förhållanden som talar för att en förälder inte kommer att förvalta barnets egendom på ett tryggt sätt.

Vårdbidrag

Vårdbidrag avseende ett placerat barn beviljas inte från FK. Ett familjehem har alltså inte rätt till vårdbidrag. Däremot kan en särskilt förordnad vårdnadshavare uppbära vårdbidrag.

Bostadsbidrag

Bostadsbidrag till förälder kan komma att minska eller dras in.

Försörjningsstöd

Försörjningsstöd beviljas inte för kostnader för ett barn som är placerat.

När barnet fyller 18 år

När det placerade barnet fyller 18 år upphör kommunens möjlighet att ta ut ersättning från föräldrarna även om den unge fortfarande går kvar i skolan.

Information till föräldrarna

Så tidigt i utredningsprocessen som möjligt, när det kan antas att en dygnet-runt-placering kan bli aktuell, ska socialsekreterare informera föräldrarna om deras ersättningsskyldighet för barnets kostnader. Föräldrarna ska även informeras om vilka konsekvenser placeringen kan få för deras ekonomi i övrigt. Informationen bör lämnas både muntligt och genom ett skriftligt informationsblad. (Bilaga)

Föräldrars ersättningsskyldighet till kommunen

När ett barn dygnet-runt-placeras genom kommunens försorg ska regelmässigt en utredning om föräldrarnas försörjningsförmåga göras och beslut ska fattas enligt följande:

- Beslut om föräldrarnas ersättningsskyldighet ska alltid fattas så snart placeringstiden överstiger en månad. Om placeringstiden överstiger en månad gäller ersättningsskyldigheten från den dag placeringen verkställdes, vilket innebär att beslutet ibland blir retroaktivt. Detta gäller oavsett om det är en stadigvarande placering, en tillfällig placering under utredningstiden eller om barnet flyttas. Det avgörande är att föräldern inte har barnet hemma på minst en månad.
- Ett beslut ska fattas för vardera föräldern. Det gäller även om föräldrarna är sammanboende.
- Beslutet ska alltid innehålla ett beslutat ersättningsbelopp. Ersättningsbeloppet kan vara 0 kr. Beloppet får inte överstiga vad som för varje tid motsvarar underhållsstödsbeloppet. Beslutet kan omprövas under hela placeringstiden. Föräldrarna har skyldighet att meddela ändrade förhållanden.
- Om det framräknade ersättningsbeloppet blir lägre än 100 kr per barn och månad tas ersättningen inte ut från föräldern.
- För kortare placeringstid än en månad tas ingen ersättning ut från föräldrarna. Beslut om eftergift enligt 9 kap 4§ SoL ska fattas.
- Om en förälder inte betalar ersättning i enlighet med fattat beslut är utgångspunkten att kravåtgärder alltid ska vidtas. Vid placeringar enligt SoL och LVU ska ställning tas till om förutsättningar finns för ersättningstalan hos förvaltningsrätten.

HANDLÄGGNING

Beräkning av ersättningen

Var och en av föräldrarna ska ersätta kommunen med belopp motsvarande återbetalningsbeloppet vid underhållsstöd. Som underlag för beräkningen utgår man dels från inkomster enligt uppgifter från det senast fattade taxeringsbeslutet och dels från det totala antal

barn som föräldern är försörjningsskyldig för enligt 7 kap.1 § FB. Även om föräldrarna är sammanboende kan de ha olika antal barn. Om en förälder har fullgjort sin underhållsskyldighet genom att betala ett engångsbelopp eller annat bidrag till barnets underhåll för den tid då barnet är placerat, behöver föräldern inte bidra till kommunens kostnader för vården.

Om barnet innan placeringen har bott hos en förälder som uppburit underhållsstöd för barnet ska det redan finnas ett uträknat återbetalningsbelopp hos försäkringskassan för den andre föräldern. Då ska detta återbetalningsbelopp utgöra grund för beslutet gentemot den föräldern.

En förälders ersättningskyldighet till kommunen gäller även om föräldern är placerad tillsammans med barnet om inte annat avtalats beroende på att föräldern står för del av barnets uppehälle vid placeringen.

Om en förälder uppstår försörjningsstöd saknas för tillfället förutsättningar för att ta ut ersättning och ersättningsbeslutet sätts till 0 kr.

Nödvändiga handlingar

Personbevis

Personbevis för utredning på barnet begärs in från skattemyndigheten för att få klarhet angående föräldrar, vårdnadshavare och deras aktuella folkbokföringsadresser. Alternativt hämtas uppgifterna från SPAR.

Senaste taxeringsbeslut

Begärs in av föräldrarna. Om dessa inte medverkar ska Skattemyndigheten på begäran lämna kommunen de inkomst- och förmögenhetsuppgifter som behövs för att fastställa en förälders ersättningsbelopp (6 kap 2§ SoF).

Beräkningsunderlag

Blankett för beräkning av ersättningsbeloppet. (Bilaga)

Beslutsblankett

Blankett som innehåller beslutat ersättningsbelopp samt uppgifter om när och hur det ska betalas. (Bilaga)

Inkomstberäkning

Inkomstberäkningen baseras på den senaste taxeringen. Exempelvis grundas ersättningskyldigheten under perioden februari år 2019 - januari 2020 på 2018 års taxering, dvs. på inkomster under år 2017 osv.

Som inkomst räknas:

- Inkomst av tjänst
(Bruttoinkomst (taxerad inkomst) minskad med avdrag för inkomsternas förvärvande, tex. arbetsresor)
- Inkomst av kapital
(Avdrag som har gjorts i deklarationen för skuldräntor och andra kostnader läggs till.)
- Studiemedel i form av studiebidrag
(Ej lånedelen)
- 1 procent av den del av skattepliktig förmögenhet som överstiger 900 000 kr
- Inkomst av näringsverksamhet

(som ska ökas med underskott från tidigare beskattningsår, utgift för egen pension med högst ett halvt basbelopp, avsättning till periodiseringsfond och ökning av expensionsmedel och minskas med återföring till beskattning av avdrag för avsättning till periodiseringsfond och minskning av expensionsmedel)

Den framräknade summan, det vill säga, **årsinkomstbeloppet** minskas med 120 000 kronor. (Detta belopp gäller från februari år 2018). Beloppet som återstår läggs till grund för beräkningen av ersättningsbeloppet.

Beräkning av ersättningsbeloppet

Ersättningsbeloppet beräknas som en viss procent av föräldrarnas inkomst enligt ovan. Procenttalet bestäms med hänsyn till samtliga barn som föräldern är försörjningsskyldig för enligt 7 kap. 1 § FB. Alla barn ska räknas med, även de som lever utanför familjen. Procentsatsen är 14 procent för ett barn och 11,5 procent per barn för två barn samt 10 procent per barn för tre barn. För varje ytterligare barn minskas den totala procentsatsen med en procent.

Hjälpstabell

Procentsats per barn om:				
1 barn : 14	2 barn: 11,5	3 barn: 10	4 barn: 7,75	5 barn: 6,4
6 barn : 5,5	7 barn: 4,85	8 barn: 4,35	9 barn: 4	10 barn: 3,7

Exempel

En pappa är försörjningsskyldig för 4 barn. Han är ersättningsskyldig för två placerade barn. Hans framräknade årsinkomstbelopp är 180 000 kr vilket minskas med 100 000 kr. Det blir 80 000 kr. Den inkomsten används sedan för att beräkna ersättningsbeloppet per barn: $7,75\% \times 80\,000 = 6\,200$ kr per barn och år eller 517 kr per barn och månad. Ersättningsbeloppet blir alltså 1 033 per månad för de två placerade barnen tillsammans.

På försäkringskassans hemsida finns ett beräkningsverktyg för återbetalnings-/ ersättningsbeloppet som kan användas som hjälpmedel: www.fk.se/rakna/underhall.htm

Barnets egna inkomster

Om ett barn har egna inkomster, till exempel lön, kan det påverka nivån på föräldrarnas ersättning till kommunen. Barnets inkomster beräknas på samma sätt som föräldrarnas, men grundavdraget är 60 000 kronor.

Om barnets inkomster överstiger 60 000 kronor minskas föräldrarnas ersättningsskyldighet med hälften av den inkomst som överstiger 60 000 kronor.

Detta belopp gäller från år 2018.

Exempel

Barnet har en egen årsinkomst inkomst på 80 000 - grundavdraget 60 000 = 20 000 kronor. Hälften, dvs. 10 000 kronor, reducerar det belopp föräldrarna tillsammans ska betala till kommunen. Respektive förälders ersättningsbelopp reduceras i detta exempel med 5 000 kronor per år.

Kommunicering av beräkningsunderlaget

Innan ett beslut fattas om att föräldrar ska betala en viss ersättning ska beräkningsunderlaget och beräknad ersättning kommuniceras med dem. Föräldrarna blir därigenom informerade om beräkningssättet och ges möjlighet att se om underlaget är korrekt. Det ger dem även möjlighet att eventuellt begära jämkning av ersättningsbeloppet. Föräldrarna ska informeras om att

beloppen omräknas årligen fr.o.m. februari samt när antalet barn, som de är försörjningsskyldiga för, ändras.

Jämkning

Om det framräknade beloppet bedöms vara oskäligt i förhållande till respektive förälders ekonomiska förmåga eller sociala situation kan ersättningen jämkas till en skälig nivå. Det kan exempelvis vara så att föräldrarnas inkomst har förändrats sedan det inkomstår som varit underlag för beräkningen eller för att föräldern står för vissa av barnets kostnader. En anledning kan också vara att barnet regelmässigt vistas hemma hos föräldern exempelvis varje helg. Jämkningsen kan även göras uppåt, exempelvis om föräldern får barnpension för det placerade barnet. Anledningen till jämkningen ska anges i beslutet. Jämkning kan ske redan från början eller vid ett senare tillfälle.

För att göra en bedömning av behovet av jämkning kan lämpligen en jämförelse göras med föräldrarnas ekonomi i förhållande till normen för försörjningsstöd. Om föräldern har en inkomst i nivå med normen, finns för tillfället inte utrymme att betala någon ersättning. Föräldern ska inte betala mer än sitt eventuella överskott, får alltså inte hamna under normen.

Beslut om ersättning

Beslutet ska innehålla ersättningsbelopp samt uppgifter om när och hur det ska betalas. Om det framräknade ersättningsbeloppet blir lägre än 100 kr per barn och månad tas ersättningen inte ut. (blankett bilaga)

Delgivning av beslut

Beslutet ska delges respektive förälder. Beslutet ska även överlämnas till den som enligt förvaltningens rutiner är ansvarig för upplägg och bevakning i ekonomisystemet.

Överklagan

Nämndens beslut om vad en förälder ska betala i ersättning till kommunen kan ej överklagas med förvaltningsbesvär.

Ändring av ersättningsbelopp

En förälders försörjningsskyldighet kan komma att ändras genom att flera eller färre barn ska försörjas. Förändringen påverkar procentsatserna vid beräkning av ersättningsbeloppets storlek. En omräkning görs då i anslutning till den förändrade försörjningsskyldigheten och kan således ske när som helst under året.

Årlig omräkning

Ersättningsbeloppet ska omräknas varje år utifrån det senaste taxeringsbeslutet och avse perioden 1 februari - 31 januari. Om en förälders ekonomiska förhållanden ändras under perioden kan nytt avgiftsbeslut fattas. Den årliga omräkningen av ersättningsbeloppet som grundar sig på ny taxering är inte ett nytt beslut om att betala ersättning till kommunen utan endast en omräkning av beloppet. Delgivning av beräkningsunderlaget ska därför inte ske. Respektive föräldrar ska underrättas om det nya ersättningsbeloppet.

Umgängesavdrag

I enlighet med reglerna för underhållsstöd kan avdrag på ersättningsbeloppet göras om barnet vistas hos föräldern minst fem hela dygn i sträck eller i minst sex hela dygn under en kalendermånad. För varje dygn är avdraget 1/40 av ersättningsbeloppet per månad. Som ett dygn räknas tiden mellan klockan 00.00 och 24.00. För motsvarande tid kan föräldern söka underhållsstöd hos FK för den tid barnet vistas i hemmet, exempelvis under skollov.

UTEBLIVEN BETALNING

Ersättningstalan vid placeringar enligt SoL och LVU

Om en förälder inte betalar ersättning i enlighet med fattat beslut ska ersättningstalan väckas hos förvaltningsrätten om det finns förutsättningar för detta.

Förutsättningar för ersättningstalan

I de fall en ersättningsskyldig förälder inte frivilligt betalar enligt beslut för kostnader som kommunen haft enligt 8 kap 1 § SoL uppstår ett krav mot föräldern. Nämnden kan med stöd av 9 kap. 3 § SoL väcka talan om ersättningen hos förvaltningsrätten.

Talan hos förvaltningsrätten måste väckas inom 3 år från det att kommunens kostnader uppstod. Ersättningstalan får inte bifallas av förvaltningsrätten om föräldern genom att betala det uppkomna kravet kan antas bli ur stånd att klara sin försörjning, dvs. om föräldrarnas hushåll skulle hamna under aktuell norm för försörjningsstöd om kravet betalas.

Utredning om betalningsförmåga

Om föräldern inte betalar enligt beslutet ska förvaltningen skicka två betalningspåminnelser efter 7 respektive 7 dagar. Om föräldern ändå inte betalar får kravet därefter inte gå till inkasso utan föräldern ska kontaktas för att utredning om anledningen till att betalning uteblivit. Om det är nödvändigt ska föräldrarnas aktuella ekonomiska situation utredas så långt det är möjligt. Den enskilde ska alltid erbjudas möjlighet att presentera och diskutera sina ekonomiska förhållanden.

Det avgörande är om föräldrarnas hushåll hamnar under den aktuella normen för försörjningsstöd (ekonomisk grundtrygghet) om hon/ han betalar kravet. Vid beräkningen ska hänsyn inte tas till skulder. Om föräldern inte medverkar till att utredningen kan genomföras har förvaltningen ändå rätt att göra kontroller med försäkringskassan, skattemyndighet, arbetsgivare, etc. utan föräldrarnas samtycke.

Kraveftergift

Om utredningen visar att föräldrarnas förhållanden har ändrats så att denne inte inom rimlig tid kommer att kunna betala det uppkomna kravet får kommunen enligt 9 kap. 4 § SoL helt eller delvis efterge detta. Kravet avslutas därmed. Detta beslut går inte att överklaga.

Sannolikt blir det samtidigt aktuellt att besluta om en ändring av fortsatt ersättningsbelopp.

Ansökan till förvaltningsrätten

Visar genomförd utredning att det är styrkt eller troligt att den föräldern har betalningsförmåga ska talan väckas hos förvaltningsrätten.

Ansökan ska göras vid den förvaltningsrätt inom vars domkrets föräldern är bosatt och innehålla följande uppgifter:

- Namn, adress och telefon till den nämnd som söker och till handläggaren
- Den ersättningsskyldiges namn, personnummer, adress och telefonnummer
- Vad saken gäller: Talan om ersättning för kostnader som kommunen haft enligt 8 kap 1 § andra stycket SoL
- Avseendemånad och belopp
- Utredning som visar att den enskilde har betalningsförmåga
- Yrkande: kommunen yrkar att förvaltningsrätten ålägger motparten att till social- och äldrenämnden återbetala kostnader enligt ovan med vidstående belopp jämte ränta enligt 6 § Rättelagen till dess betalning sker

Kopior på beslut om motpartens ersättningsskyldighet, på beräkningsunderlag för ersättningsskyldighet, samt kopia på utredning gällande motpartens aktuella ekonomiska situation ska bifogas ansökan till länsrätten. (Bilaga)

Eventuell dom i kommunens favör utgör underlag för ansökan om utmätning hos Kronofogdemyndigheten.

Bilagor

1. Utdrag ur centrala lagar och förordningar
2. Skriftlig information till föräldrar
3. Blankett för beräkning
4. Blankett för beslut
5. Blankett för ansökan till förvaltningsrätten